

Gendergelijkheid bij de Belgische strijdkrachten

Mieke Maerten en Brigitte Rys

De strijd voor de gelijke behandeling van vrouwen en mannen in elke maatschappelijke context is een langdurig proces. Vooral in een typische mannenwereld als het leger verloopt dit proces heel langzaam. De komst van de eerste vrouwen bij de Belgische strijdkrachten in 1975 was een eerste schuchter stapje in de goede richting. Ruim dertig jaar later, op de internationale vrouwendag 2007, ondertekende de legertop een politiek charter waarin hij verklaarde een gestructureerd gender mainstreamingbeleid te willen voeren.

We zijn nu alweer twee jaar verder. RoSa vroeg zich af hoe ver Defensie intussen gevorderd is met het realiseren van het voorgenomen gelijkheidsbeleid. We trokken naar de kazerne in Evere en ontmoetten er eerste sergeant-chef Sonia Kimps. Aan motivatie en werkkraft heeft ze geen gebrek, maar haar opdracht is niet min: samen met een handjevol mensen van goede wil het genderbeleid bij defensie tot stand brengen.

Onze gesprekspartner Sonia Kimps is dertig jaar bij het leger. Ze werkt op de basis in Evere voor het Operationeel Gender Team, een klein onderdeel van ACOS, Operaties & Training – Divisie planning- CIMIC/PSYOPS - OGT.

ACOS Operaties & Training is verantwoordelijk voor de planning van alle operaties van het Belgisch leger overal ter wereld. ACOS staat voor Adjunct Chief of Staff. Haar chef is de directe adjunct van de Chef Defensie, generaal Charles-Henri Delcour. Het departement werkt voor elke component van defensie: de landmacht, de luchtmacht, de marine en de medische component.

CIMIC (Civil and Military Cooperation) heeft een gespecialiseerde eenheid in Heverlee voor samenwerking tussen burgers en militairen. Overal waar Belgische militairen aanwezig zijn, worden CIMIC-specialisten naartoe gestuurd om de contacten met de lokale bevolking zo goed mogelijk te laten verlopen. Een CIMIC-ploeg vertrekt idealiter vóór het gros om de komst van de militairen voor te bereiden. Dat doen ze samen met PSYOPS, Psychologische Operaties. Het Operationeel Gender Team (OGT) maakt sinds kort deel uit van deze operaties.

Een interview

RoSa: *Wanneer is het Operationeel Gender Team opgericht? Was daar een concrete aanleiding toe?*

Sonia Kimps:

Ja. Op 8 maart 2007 ondertekende minister Flahaut, een zeer genderbewuste man trouwens, het "Charter voor het bevorderen van de gelijkheid van mannen en vrouwen bij Defensie en voor de toepassing van de principes van Veiligheidsraadresolutie 1325".

Naar aanleiding daarvan werd binnen Operaties & Training een *Operationeel Gender Team* opgericht, om de integratie van de genderdimensie en de toepassing van VN-resolutie 1325² op te volgen. Er is toen ook beslist dat België genderspecialisten zou uitzenden bij buitenlandse opdrachten.

Charter voor het bevorderen van de gelijkheid van mannen en vrouwen bij het departement defensie en voor de toepassing van de principes van resolutie 1325 van de Verenigde Naties

Het "Charter" bevat 10 artikels. Hiermee verbindt Defensie zich ertoe om van de gelijkwaardigheid en gelijkheid van vrouwen en mannen een permanente beleidsdoelstelling te maken, binnen het eigen departement, in relaties met externe instanties en bij buitenlandmissies. Zo heeft Defensie zich er bijvoorbeeld toe verbonden een speciale eenheid van genderspecialisten te vormen die bij elke opdracht op het terrein aanwezig is.

Het charter werd ondertekend op de internationale vrouwendag, 8 maart 2007, door toenmalig defensie-minister Flahaut, de chef defensie Van Daele, de Vrouwenraden en Amazone.

Lees het Charter: http://www.vrouwenraad.be/media/docs/standpunten/2007/gelijkheidschartervm_defensie.pdf

Er werd een stuurgroep opgericht en in december 2007 kwamen we voor het eerst bijeen. Wij, dat zijn vijf vrouwen en een man, allen regelmatig in het terrein actief. We hebben een gender checklist opgesteld met 110 vragen. Dat is ons basisdocument geworden waarmee we de gender actie op gang getrokken hebben. De checklist bevat aandachtspunten zoals de rol van lokale vrouwen en hun bijdrage in het welslagen van missies, training van onze militairen in het

beschermen van vrouwen en kinderen, gendereducatie en lokale cultuur, genderanalyse van legermissies, rapportage en opstellen van genderstatistieken, gedragsstandaarden, uitwisseling van informatie met andere internationale organisaties, generevenwicht in hoge functies zoals head of mission,...

RoSa: *Hoeveel mensen houden zich in het leger specifiek bezig met gender? Bent u de enige?*

Sonia Kimps: Het Operationeel Gender Team bestaat nu uit twee mensen. Behalve mezelf is er majoor Carlo Van den Berge, onze gendergoeroe, die 90% van zijn tijd besteedt aan het Operationeel Gender Team. Daarnaast is hij ook hoofd van de *RMO, Raadgever Mentale Operationaliteit*. Dan is er de cel Diversiteit in Neder-over-heembeek. Die richt zich naar verschillende doelgroepen, niet enkel gelijkheid m/v. Daar specialiseren zich momenteel twee mensen in gender. In het Opleidingscentrum, de militaire school, houdt iemand zich fulltime bezig met de opleiding van de genderadvisors. Recent heeft een mannelijke officier van de CIMIC-groep in Heverlee zich spontaan aangemeld om bij ons genderteam te komen. En er is een vrouwelijke commandant met wie ik een kantoor deel, die de genderproblematiek erg genegen is. In de toekomst hopen we een bureau gender op te richten.

RoSa: *Waar halen jullie je know how over gender?*

Sonia Kimps: Vanuit onze eigen ervaringen in het terrein. Onze eigen psychologen hebben een grote inbreng. We hebben een budget gekregen van defensie om buitenlandse sprekers aan te trekken en om gendercursussen te volgen in andere naties. In Nederland en Zweden organiseert het leger al opleidingen tot genderspecialist, net als in Zuid-Afrika, waarmee ik vorige week nog contact opgenomen heb. Dat land staat al ongelooflijk ver. Hier hebt u de tekst van de *Windhoek Declaration*³. In oktober gaan wij de opleiding van het Zweedse leger mee volgen.

RoSa: *Waaruit bestaat uw werk precies?*

Sonia Kimps: Voor het ogenblik zijn we bezig lespakketten uit te werken voor de opleiding van de genderraadgevers in het terrein, naar Zweeds model. De genderadvisors zijn allemaal licentiaat psychologie met een opleiding *Raadgever Mentale Operationaliteit* (RMO). De RMO's vangen in het terrein militairen op die het moeilijk hebben en in de thuisbasis verzorgen zij contacten met familie. En omdat ze al opgeleide psychologen zijn, leek het ons de beste oplossing dat RMO's ook de taak van *genderadvisor* zouden opnemen.

RoSa: *Gaat uzelf mee op buitenlandmissie als genderadvisor?*

Sonia Kimps: Nee, voorlopig niet, we zijn hier maar met twee. Ons project staat nog in de kinderschoenen. Ik ben

voor mijn job al erg vaak in het buitenland. Zo vertrek ik morgenvroeg naar Canada voor een maand, om er les te geven in communicatie- en onderhandelingstechnieken. Niet over gender, want dat zit niet in het programma, maar ik ga mijn best doen om het er stiekem in te schuiven.

RoSa: *Kunt u eens kort de situatie in het leger schetsen op het vlak van gendergelijkheid?*

Sonia Kimps: Binnen defensie kan er eigenlijk niet veel meer verbeteren. Er is echte man/vrouwgelijkheid. Het enige spijtje is dat er maar 8% vrouwen bij defensie zijn. Maar dat kan je niet forceren. Militair zijn, is nog altijd een typisch mannelijk beroep. Veel vrouwen zijn dan ook niet geneigd zich in die mannenwereld te gooien. De fysieke ingangstesten zijn ondanks aanpassingen nog altijd vrij zwaar. Maar tijdens de opleiding moet je naar hetzelfde niveau toegroeien, want op het einde van de rit ligt de lat even hoog voor mannen en vrouwen.

RoSa: *Wordt er rekening gehouden met de combinatie arbeid/zorg?*

Sonia Kimps: Voor koppels, die in veel gevallen beiden militair zijn, wordt gezorgd dat beide partners niet op hetzelfde moment op missie gestuurd worden, vooral als er kinderen zijn. Vrouwelijke militairen kiezen meer voor administratieve jobs, vanwege de druk die een maandenlang verblijf in het buitenland legt op het gezinsleven.

RoSa: *Is er veel weerstand tegen wat u doet?*

Sonia Kimps: In het begin heel veel. In december 2007 waren we zo'n beetje de risée van de blok hier, de machocultuur weet je wel. Toen associeerden ze gender met positieve discriminatie van vrouwen, met Dolle Mina's. Daar moesten ze niet van weten. Maar we zijn blijven herhalen dat het dat niet is, dat het gaat om de gelijkheid van vrouwen en mannen ongeacht hun cultuur, hun opleiding,... En we hebben de generaals aan onze kant, wat heel belangrijk is om ernstig genomen te worden. Het is makkelijker om top-down te werken dan van onderuit. Ook rolmodellen zijn belangrijk. Daarom hebben we, heel tactisch, majoor Van den Berge gevraagd om voor de eenheid CIMIC/PSYOPS in Heverlee een uiteenzetting te geven over wat gendermainstreaming nu precies inhoudt. Van den Berge is een paracommando. Binnen defensie zijn de para's dé echte mannen. Als zo iemand gelooft in het belang van het genderbewustzijn, dan maakt dat indruk.

RoSa: *Ook in de praktijk ondervindt u veel steun van uw superieuren?*

Sonia Kimps: Zeer zeker. De generaal aan wie we onze actielijst voorgelegd hebben, was er onmiddellijk voor gewonnen. "Oké, jullie hebben mijn steun, doe maar op." We hadden nochtans gedacht dat het een harde noot zou zijn om te

kraken. Maar de reactie was super. We krijgen de ruimte en de middelen voor ons project.

RoSa: *Is de genderopleiding alleen bedoeld voor de genderadvisors die naar het buitenland vertrekken, of ziet u het ruimer?*

Sonia Kimps: Het is de bedoeling om op termijn iedereen, van de soldaat die zich pas engageert bij defensie tot de generaals, te sensibiliseren voor het gendersaspect van operaties en hoe je ermee moet omgaan. In de praktijk ben je maar geslaagd als je de gendergevoeligheid bij een heleboel mannen kunt doen toenemen. Dat zal later ook in de militaire school aan bod komen.

Nu krijgen de militairen die vertrekken een infobundel mee, eigen aan de operatie en de bestemming. Daarin zit een pakketje over omgaan met de lokale cultuur en met de vrouwelijke bevolking. In moslimculturen zoals Afghanistan of Libanon is dat namelijk niet zo evident.

RoSa: *Welke argumenten trekken uw mannelijke collega's over de streep om meer vrouwen mee te nemen op missies?*

Sonia Kimps: Mannelijke militairen ondervinden dat je vrouwen nodig hebt in je team om te weten te komen wat er omgaat bij de bevolking. In Afghanistan alleszins, in Libanon iets minder. Uit ervaring weten ze dat vrouwen een belangrijke bron van informatie zijn. Dat kan allicht een richting geven aan de manier waarop je tussenbeide moet komen.

In Afghanistan zitten vrouwen achter slot en grendel, toch in sommige dorpjes. Als man kom je er niet binnen. Maar als vrouw, al ben je militair, open je makkelijker deuren. Je kunt over de kindjes en zo praten. Er groeit een vertrouwensband. En dan krijg je heel veel informatie die belangrijk kan zijn voor de militairen die in het terrein zitten. Bij ontwapeningsprogramma's krijg je steun van vrouwen die ook niet graag hebben dat er wapens in hun huis verstopt zitten.

cartoon: bron www.hahakiri.com

Bij CIMIC streven we ernaar om bij elke operatie een vrouw mee te sturen, omdat het erg nuttig is in de contacten met de burgerbevolking, waarvan de helft vrouwen zijn. Die gaat mee op de sociale patrouilles in de dorpen en rond de bivak van de militairen. Wij hebben altijd een budgetje mee voor wat we Consent Winning Activities noemen. Dat investeren we in hulpprojecten, o.a. voor vrouwen. Zo creëren we goodwill en appreciatie bij de plaatselijke bevolking. (cartoon)

RoSa: Een concreet voorbeeld?

Sonia Kimps: Toen we in Oost-Congo, in Kalemie waren, zaten er veel vrouwen die gevlucht waren uit Kivu. Slachtoffers van verkrachting of oorlogsweduwen, en als gevolg daarvan uitgestoten door de gemeenschap. We

hebben toen geïnvesteerd in machines voor een zeepmakerij en een opleiding voor die vrouwen. Die zeepmakerij was alleen door en voor de vrouwen. Op die manier konden ze zelfstandig verder leven.

In Congo hebben onze genietroepen samen met de lokale ondernemers een school gebouwd. Het voordeel is dat je controle hebt over de werf en de kwaliteit van de gebruikte materialen, je kunt de mensen wat bijleren en je steunt ondertussen de lokale economie, want je geeft hun mensen werk en je koopt de grondstoffen bij lokale ondernemers.

Toen we in Bosnië waren in het kader van de wederopbouw, had een lokale vrouwenorganisatie een bouwonderneming opgestart met alleen vrouwen: architecten, binnenhuisarchitecten, echtgenotes en weduwen van aannemers, van schrijnwerkers. Dit project hebben we financieel gesteund door sommige van onze opdrachten bij hen uit te besteden.

RoSa: Nemen jullie ter plaatse contact op met de vrouwenorganisaties?

Sonia Kimps: Dat is het eerste wat CIMIC doet. We stellen ons voor aan de lokale organisaties, dus ook vrouwenorganisaties en aan de internationale vrouwenorganisaties die in het terrein aan het werk zijn. De samenwerking met internationale ngo's verloopt niet altijd even vlot. Vaak zien ze die militairen zo een beetje als concurrentie. Maar we proberen altijd samen te werken voor het uitwisselen van informatie, voor projecten zoals alfabetisering en beroepsopleiding van vrouwen.

RoSa: Wat zijn de criteria voor de keuze van de projecten?

Sonia Kimps: De teamleader ter plaatse neemt de beslissingen. Het project moet ten bate zijn van zoveel mogelijk so-

ciale en religieuze groepen van de lokale gemeenschap, en het moet ook ten gunste van de militairen zijn. Bijvoorbeeld een weg herstellen of een brug bouwen. Een school bouwen is ook altijd goed. Als je de kinderen bereikt, krijg je steun van de ouders. Een 'bindende aanbeveling' is dat er minstens een groot project per missie aan vrouwen besteed moet worden.

RoSa: Volgens het Belgisch Nationaal Actieplan⁴ wordt een checklist opgemaakt ten behoeve van commandant die een detachement op missie leidt. Wat staat daar zoal in?

Sonia Kimps: We zijn nog in de fase van de brainstorming. We hopen tegen september 2009 een eerste versie te kunnen voorleggen. Wat nu al vastligt, is dat we ernaar streven bij elke CIMIC/PSYOPS-operatie vrouwen mee te nemen. Maar dat is moeilijk, omdat er gewoon geen zijn. Tot nu was er geen enkele vrouw in de CIMIC-eenheid in Heverlee. Sinds vandaag hebben we één vrouwelijke officier.

Vrouwen, Vrede en Veiligheid. - Belgisch Nationaal Actieplan voor de implementatie van VN Veiligheidsraadresolutie 1325.

Overall nemen vrouwen en mannen een hele reeks rollen op zich, ook bij Defensie. Met het actieplan 'Vrouwen, vrede en veiligheid' zet de Belgische regering een reeks maatregelen op rond preventie, beheer en conflictoplossing die rekening houden met de behoeften en noden van vrouwen tijdens conflicten. Dit actieplan steunt op VN-resolutie 1325, waarin de VN-veiligheidsraad bijzondere aandacht vraagt voor de rol van vrouwen in gewapende conflicten, als deelnemer en als slachtoffer.

Het actieplan werd opgesteld in juni 2008 op vraag van de Verenigde Naties. Het is het resultaat van een samenwerking tussen Buitenlandse Zaken, Defensie, Binnenlandse Zaken, Justitie, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en de Commissie Vrouwen en Ontwikkeling.

Lees het Belgisch nationaal Actieplan:

http://www.vrouwenkracht.net/nieuws_picts/Vrouwen_Vrede_Veiligheid.pdf

RoSa: Enig idee waarom?

Sonia Kimps: De 8 % vrouwen bij defensie kan je niet verplichten om mee te gaan. De vele buitenlandse opdrachten zijn voor vrouwen niet altijd welgekomen. En zoals ik hier al eerder aanhaalde, is het familiaal gezien erg belastend. Ik ben er ook pas mee begonnen toen mijn kinderen oud genoeg waren om een beetje zelfstandig te zijn, zodat mijn

Vrouwen in het leger: de cijfers

Op 1 januari 2008 waren er 3207 vrouwen in dienst. Ze vertegenwoordigen 8,29% van de totale krijgsmacht.

De tabel hieronder toont het percentage vrouwen per component op 1 januari 2008. De landmacht telt het laagste percentage vrouwen (6,5%) en de medische component het hoogste (22,3%).

	mannen	% mannen	vrouwen	% vrouwen	Totaal
Land	22 775	93,5	1 594	6,5	24 371
Lucht	8 748	91,2	840	8,8	9 588
Marine	1 971	87,7	276	12,3	2 247
Medische dienst	1 432	77,7	411	22,3	1 843
Andere*	554	86,6	(86)	(13,4)	(640)
Totaal	35 480	91,7	3 207	8,29	38 687

*muzikanten,...

De tabel hieronder toont de verdeling van vrouwen over de verschillende functieniveaus

	1999		2003		2008	
	vrouwen	%	vrouwen	%	vrouwen	%
Officieren	218	4,14	263	5,42	389	8,1
NCOs	1030	5,62	1042	6,24	1092	6,6
Soldaten	1899	10,09	2028	10,49	1762	9,9
Totaal	3147	7,42	3333	8,15	3207	8,3

Vrouwen vertegenwoordigen slechts 8,1% van de officieren, maar in die categorie is wel de sterkste vooruitgang gemaakt sinds 1999. Hoewel alle functies, ook in de gevechtseenheden, open staan voor vrouwen en mannen, werkt de meerderheid van de vrouwen in administratieve en logistieke jobs.

In 2007 werden in totaal 1459 mannen en vrouwen gerekruteerd. Daarvan was 9,05% een vrouw. Er worden geen quota toegepast op rekrutering of op het totaal aantal vrouwen in dienst.

Bron: Nato.

man niet met twee kleine kindjes alleen zat. Voor een operatie ben je vier maanden weg. De regel binnen defensie is dat je daarna een jaar in België moet blijven om terug gewoon te raken aan het normale leven. Maar tijdens dat jaar moet je mee naar oefeningen, lessen geven, ook in het buitenland, moet je de volgende operatie voorbereiden, op training gaan met de mensen waarmee je straks op operatie gaat. Bij de paracommando's is er geen enkele vrouw. Niet omdat we ze niet willen, maar omdat het een zeer zware opleiding is. Het is niet verantwoord om die opleiding aan te passen. In kritieke situaties moet je dezelfde capaciteiten hebben als je mannelijke collega's, zodat ze niet met jou op hun rug verder moeten trekken.

RoSa: *In een team zonder vrouw, wordt dan een man aangesteld voor gendergevoelige contacten met de lokale bevolking?*

Sonia Kimps: Dat hangt af van de head of mission in het terrein.

RoSa: *In het nationaal actieplan staat ook dat vrouwen worden bevorderd in functie van hun meerwaarde. Is er dan positieve discriminatie?*

Sonia Kimps: Positieve discriminatie wordt vermeden. Bij bevorderingen wordt gekeken naar je capaciteiten, aantal dienstjaren, aantal operaties waaraan je meewerkte, je talenkennis, je resultaten aan de militaire school.

Vrouwen die bevorderd worden moeten wel eens opboksen tegen vooroordelen. "Zij is bevorderd omdat ze een vrouw is". De meeste vrouwen denken: "och, het is jaloezie, ik weet wel beter". Sommige vrouwen vinden dat erg en proberen zich dan extra te bewijzen. Als vrouw in een mannenmaatschappij moet je je daar over zetten. Het is iets wat vrouwen in hun hele militaire loopbaan zullen ondervinden. Ik denk niet dat dit eruit gaat, zoals in de burgerij. Wat je zeker niet moet doen, is je proberen aanpassen aan de mannen, je als een man te gedragen, want dan ga je je niet goed in je vel voelen.

RoSa: *Is er in de opleiding aandacht voor het feit dat vrouwen sterk in de minderheid zijn en dat dit eventueel tot conflicten kan leiden?*

Sonia Kimps: Toen ik begon hadden vrouwen apart opleidingscentrum in Peutie, met lichtere fysieke testen, de onderrichters waren meestal vrouwen. We kwamen niet in contact met de mannen in opleiding en we vonden dat zelf echt niet fijn. Daar is men van afgestapt omdat men zag dat het niet werkte. Ik heb twee keer opleiding gevolgd. Een keer voor soldaat, dertig jaar geleden konden vrouwen nog geen onderofficier of officier worden. Later heb ik de opleiding voor onderofficier gevolgd met dezelfde ingangstesten, dezelfde sporttesten als de mannen. Wij bewezen dat we even goed waren als de mannen, in sport wat minder doordat we fysiek anders gebouwd zijn, maar dat werd wel

getolereerd.

RoSa: *In het Belgisch Nationaal plan staat ook: voor alle Belgen in internationale missies bestaat een nultolerantie ten aanzien van seksueel geweld. Wat houdt dat concreet in?*

Sonia Kimps: Er zijn twee aspecten aan die formulering: ofwel zijn de Belgische militairen pleger, ofwel zijn zij in het terrein getuige van seksueel geweld.

Voor wat militairen onder mekaar betreft is die term seksueel geweld verkeerd gekozen. Er geldt een nultolerantie.

Als onze militairen tijdens een operatie getuige zijn van geweld tegen vrouwen dan hangt het van het mandaat af of ze als militair mogen ingrijpen. Zo was een Zweeds team in Afghanistan er getuige van hoe een man zijn vrouw tot bloedens toe afranselde. Ze mochten als militair niet tussenkomen. Dat is heel frustrerend.

Zelfs na VN-Resolutie 1820⁵, die seksueel geweld als oorlogswaarde erkent als misdadig tegen de menselijkheid en oorlogsmisdadig, hangt het van het mandaat af of militairen mogen ingrijpen. Ze moeten het misdrijf wel altijd rapporteren.

RoSa: *Hoe ziet u de genderdimensie voor de toekomst verder evolueren?*

Sonia Kimps: Mijn wens is dat het een normale zaak wordt, zowel binnen defensie als tijdens operaties. In 2007 stonden we nergens. Nu begint het wel te leven. We krijgen heel veel vragen, mensen komen spontaan uitleg vragen bij iets

wat ze gelezen hebben. Er wordt veel meer naar buiten toe gecommuniceerd. Kijk maar naar de campagne⁶ rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Met die campagne wil defensie de aandacht vestigen op de toegevoegde waarde van vrouwen bij vredesmissies. (illustratie: affiche)

Het heeft jaren geduurd voor vrouwen als volwaardig beschouwd werden bij defensie. Met het genderbewustzijn zal het zo lang niet duren. We zien het zitten.

Mevrouw Kimps, bedankt voor het interview en veel succes met uw werk.

Mieke Maerten en Brigitte Rys.

Meer lezen:

- Mainstreaming Human Rights and Gender into European Security and Defence Policy
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news166.pdf
- Overview of Legal Protection against Sexual Violence afforded to Women during Situations of Armed Conflict
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/CAHVIO_2009_12%20Background%20doc%20sexual%20violence%20armed%20conflict.pdf
- Wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaats gehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen. — 12 januari 2007.
<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/pdf/Mbbs/2007/02/13/103046.pdf>
- Charter voor het bevorderen van de gelijkheid van mannen en vrouwen bij Defensie en voor de toepassing van de principes van Veiligheidsraadresolutie 1325".
http://www.vrouwenraad.be/media/docs/standpunten/2007/gelijkheidschartervm_defensie.pdf
- Belgisch Nationaal Actieplan voor de implementatie van VN Veiligheidsraadresolutie 1325
http://www.vrouwenkracht.net/nieuws_picts/Vrouwen_Vrede_Veiligheid.pdf
- Campagne Vrouwen, Vrede en Veiligheid
http://www.fedweb.belgium.be/nl/nieuws/20090615_defensie.jsp

Aanraders uit de RoSa bibliotheek:

- Taskforce women in conflict situations and peacekeeping: final document / Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. - [s Gravenhage]: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2006. RoSa exemplaar nr. FII b/1031
- Women and international peacekeeping / ed. Louise Olsson, Torunn L. Tryggestad. - London: Frank Cass, 2001. RoSa exemplaar nr. FI a/0418
- Gender, conflict, and peacekeeping / ed. Dyan Mazurana, Angela Raven-Roberts, Jane Parpart. - Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2005. RoSa exemplaar nr. M/0286
- Le rôle des femmes et des hommes dans le dialogue interculturel et interreligieux pour la prévention des conflits, la consolidation de la paix et la démocratisation: rapport final / Direction Générale des Droits de l'Homme. - Strasbourg: Conseil de l'Europe, 2005. RoSa exemplaar nr. FI a/0443
- Feminism and war: confronting US imperialism / ed. Robin L. Riley, Chandra Talpade Mohanty, Minnie Bruce Pratt. - London: Zed Books, 2008. RoSa exemplaar nr. FII b/1136
- Participation of women in the prevention and resolution of conflicts: international seminar, Strasbourg, 20-21 September 2001: proceedings / Steering Committee for Equality between Women and Men. - Strasbourg: Council of Europe, 2001. RoSa exemplaar nr. P 9/0636
- 5th European Ministerial Conference on Equality between Women and Men, Skopje, 22 and 23 January 2003: democratisation, conflict prevention and peacebuilding: the perspectives and the roles of women / Division Equality between Women and Men, Directorate General of Human Rights. - Strasbourg: Council of Europe, 2003. RoSa exemplaar nr. P 9/0637
- Conference report summary 'Women in conflict situations and peacekeeping': EU conference Amsterdam, December 9th-10th 2004 /Department for the Co-ordination of Emancipation Policy. - The Hague: Ministry of Social Affairs and Employment, 2004. RoSa exemplaar nr. P 9/0806
- Gender perspectives in conflict prevention and resolution: report of 1997 annual conference, 24-25 September 1997 Lyngby, Denmark / Mandy Macdonald. - Zeist: Gender Orientation on Development, 1998. RoSa exemplaar nr. P 9/0595
- Oorbellen onder een blauwe helm. - In: OPZIJ; volume 35 nr 01 (januari 2007), p. 98-99

Voetnoten

- ¹ http://www.vrouwenraad.be/media/docs/standpunten/2007/gelijkeidingschartervm_defensie.pdf
- ² <http://www.peacewomen.org/1325inTranslation/1325Dutch.html>
- ³ http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/windhoek_declaration.pdf
- ⁴ <http://www.diplomatie.be/nl/pdf/vrouwennl.pdf>
- ⁵ http://www.vrouwenkracht.net/nieuws_picts/resolutie_1820_UNSC_Women-peace-security_SRES1820.pdf
- ⁶ http://www.fedweb.belgium.be/nl/nieuws/20090615_defensie.jsp

15 oktober tot 15 november 2009

MAAND VAN DE STUDENT

RoSa OPENDEURDAGEN
VOOR EEN STERKE START

*Begin je aan een bachelorpaper of masterproef?
Kies voor een genderinvalshoek!*

- » bibliotheek en archief
- » website
- » deskundig advies
- » al je materiaal op 1 plaats

De bibliotheek staat ook
het hele jaar open voor
studenten:
ma-do van 10u tot 17u

Koningsstraat 136
1000 Brussel
Tel. 02/209 34 10